नि:शुल्क कानुनी सहायता

भारतीय संविधानको अनुच्छेद 39 – अ मा सबैको निम्ति सामान्य न्याय सुनिश्चित गरिएको छ। यसका साथ गरीब र कमजोर समुदायका व्यक्तिहरुका लागि नि:शुल्क कानुनी सहायताको प्रावधान राखिएको छ।

नि:शुल्क कानुनी सहायता अंतर्गत पाईने सुविधाहरु :

* अदालतको फीस र केसमा लाग्ने खर्च आफुले बेहोर्नु पर्दैन।
* मुद्दा दिनुदेखि लिएर मुद्दाको छान–बिनका लागि सरकारी वकील उपलब्ध गराइन्छ।
* मुद्दाको निम्ति चाहिएका आदेश र अरु जरुरी कागजातको प्रमाणित नकलहरु उपलब्ध गराइन्छ।
* मुद्दाको निम्ति अपील र अन्य कागजातको अनुवाद व छपाइको निम्ति पेपर तयार पार्ने खर्च बेहोर्न पर्दैन।

नि:शुल्क कानुनी सहायता कसले प्राप्त गर्न सक्छ ?

* महिला एवं बालक–बालिकाहरु।
* अनुसूचित जाति र अनुसूचित जनजातिका व्यक्तिहरु।
* मजदुरहरु।
* शहीद सैनिकका परिवारहरु।
* जाति–हिंसा, बाढि, भूइँचालो, खडेरी र औद्योगिक आपदाको चपेटमा परेका व्यक्तिहरु।
* शारीरिक वा मानसिक रुपले अपांग व्यक्तिहरु।
* ती व्यक्तिहरु जसलाई भिख माग्न लगाइएको छ।
* जसको सालाना आमदनी एक लाखभन्दा थोरै छ।
* ती व्यक्तिहरु जसलाई बेचिएको छ।
* ती व्यक्तिहरु जसलाई हिरासतमा राखिएको छ।
* अवैध मानव व्यापारको चपेटमा परेका व्यक्तिहरु।
* नारी निकेतन, किशोरगृह वा मानसिक गृहमा रहेका व्यक्तिहरु।
* गरीबी सिमादेखि तल बसोवास गर्ने व्यक्तिहरु।

  यसका साथै, यस्तो अदालती मामिला, निम्ति धेरै महत्वपूर्ण छ, यसमा पनि नि:शुल्क कानुनी सहायता प्रदान गरिने छ।

कहाँ, कसलाई सम्पर्क गर्नु ?

नि:शुल्क कानुनी सहायता प्राप्तिको निम्ति आफ्नो तहसील न्यायालय, जिल्ला न्यायालय, उच्च न्यायालय, वा सर्वोच्च न्यायालयमा सम्पर्क गर्न सकिन्छ।

* तहसील न्यायालयको मामिलामा तहसील विधिक सेवा समितिका अध्यक्षलाई आवेदन गर्नु पर्छ।
* जिल्ला न्यायालयको मामिलामा जिल्ला विधिक सेवा प्राधिकरणका सचिवलाई आवेदन गर्नु पर्छ।
* उच्च न्यायालयको मामिलामा उच्च न्यायालय विधिक सेवा समितिका सचिवलाई आवेदन गर्नु पर्छ।
* सर्वोच्च न्यायालयको मामिलामा सर्वोच्च न्यायालय विधिक सेवा समितिका सचिवलाई आवेदन गर्नु पर्छ।
* जो मजिष्ट्रेट जजको अघि आफूलाई पेस गरिन्छ ती मजिस्टेट जजसंग नि:शुल्क कानुनी सहायताको माग गर्न सकिन्छ।
* पुलिस हिरासतमा रहेको खण्डमा स्वयं पुलिससंग पनि नि:शुल्क कानुनी सहायताको माग गर्न सकिन्छ।

नि:शुल्क कानुनी सहायता प्राप्त गर्नको लागि के गर्नु पर्छ ?

* माथि उल्लेख गरिएका संबंधित अधिकारीलाई लिखित आवेदन गर्नु पर्छ।
* लेख्न–पढ्न नजान्ने व्यक्तिले विधिक सेवा प्राधिकरणलाई मौखिक रुपमा भन्नु वा सुनाउनु पर्छ। व्यक्तिको मौखिक कुरा सुनेपछि प्राधिकरणले आवेदन लेखि दिन्छ।
* गरीबी सिमादेखि तल बसोवास गर्ने व्यक्तिले आफ्नो प्रमाण–पत्र प्रस्तुत गर्नु पर्छ।
* नि:शुल्क कानुनी सहायता लिन जाँदा यदी वकीलले धनको माग गर्‍यो भने यसको शिकायत विधिक सेवा अधिकारी समक्ष गर्न सकिन्छ।
* नि:शुल्क कानुनी सहायता नभेटेको खण्डमा यसको शिकायत जिल्ला न्यायाधीश वा मुख्य न्यायाधीश समक्ष गर्न सकिन्छ।

अदालतको जिम्मेदारी :

थोरै आमदनी भएको कुनै व्यक्ति यदि कुनै मामिलामा बिना वकील अदालतमा पेश भयो भने मेजिस्ट्रेटले त्यस्ता व्यक्तिलाई निःशुल्क कानुनी सहायताबारे जानकारी गराउनु अत्यन्तै आवश्यक छ।

निःशुल्क कानुनी सहायता कतिखेर पाइँदैन ?

* मान वा सम्मान हननको मामिलामा।
* न्यायालयको अवमानना तथा शपथ भंग गरेको मामिलामा।
* चुनाव संबंधी मामिलामा।
* कुनै अपराध गर्दा 50 रुपियाँभन्दा धैरै जुर्माना तिरेको मामिलामा।
* आर्थिक वा सामाजिक अपराधको मामिलामा। जबकि यस्ता मामिलामा जिल्ला विधिक सेवा प्राधिकरणले निःशुल्क कानुनी सहायता दिन पनि सक्छ।
* व्यापार वा कारोबार संबंधमा धन वा सम्पत्ति असुली मामिलामा।

एउटा अपील

निःशुल्क कानुनी सहायता विषयमा जानकारी लिनुहोस्। यो जानकारी समाजका ती सबै व्यक्तिहरुलाई गराउनुहोस् जसलाई निःशुल्क कानुनी सहायताको जरुरत छ। तपाईंको सहयोगले धैरै गरीब, मजदुर, महिला, बालक-बालिका, अनुसूचित जाति, जनजाति व विभिन्न आपदाको चपेटमा परेका व्यक्तिहरुलाई निःशुल्क कानुनी सहायता प्राप्त हुन सक्छ।

सत्यमेव जयते

न्याय विभाग

विधि तथा न्याय मन्त्रालय, भारत सरकार

साक्षर भारत

राज्य स्रोत केन्द्र असम

राष्ट्रिय साक्षरता मिसन प्राधिकरण

मानव संसाधन विकास मन्त्रालय, भारत सरकार

website :: www.srcguwahati.in

साक्षर भारत

कानुनी साक्षरता शृंखला-९

निःशुल्क कानुनी सहायता